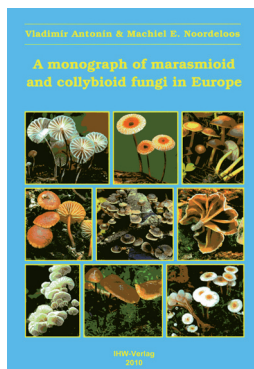

BOEKBESPREKINGEN

Antonín, A. & Noordeloos, M.E. 2010. A monograph of marasmioid and collybioid fungi in Europe. 478 pp. + CD, full colour, hardback. IHW Verlag. ISBN 978-3-930167-72-2. Prijs ca. 140 €.

Vladimír Antonín en Machiel Noordeloos publiceerden eerder al over de Taailingen en aanverwanten: *Collybia*, *Marasmius*, *Marasmiellus*, enz. Het hier te bespreken boek (dat ik verder C&M2010 zal noemen) is de volledig gereviseerde opvolger van hun eerdere publikaties uit 1993 (C&M1993; over vnl. *Marasmius* en *Marasmiellus*) en 1997 (C&M1997; vnl. *Collybia* ss. lat.). Het is een prachtig boek geworden, met beschrijvingen, tekeningen en vaak ook een kleurenfoto van zo'n 130 soorten.

Het boek begint met een bescheiden introductie, waarin de vroegere en huidige klassificaties van de Taailing-achtige soorten centraal staan. Daarna volgt de hoofdzak: ruim 400 pagina's met sleutels en soortbeschrijvingen. Het boek besluit met een literatuurlijst en een index. Het gebruikelijke, papierverslindende overzicht van onvoldoend bekende taxa, taxa die niet langer tot de groep gerekend worden, en het bestudeerde materiaal is gedelegeerd naar een meegeleverde CD, en dat vind ik een prima oplossing.

Er is veel veranderd sinds de jaren '90 van de vorige eeuw, met name als gevolg van de moleculaire genetica: DNA analyse. Die nieuwe inzichten zijn voor een groot deel verwerkt in dit nieuwe boek, met alle gevolgen van dien. De Taailing-achtige soorten blijken, ondanks morfologische overeenkomsten, een zeer heterogene groep te vormen. Familieconcepten kwamen in C&M1993/7 eigenlijk niet eens ter sprake, al werd gesuggereerd dat alle soorten uit deze groep tot de Ridderzwam-familie (*Tricholomataceae*) zouden behoren. In C&M2010 blijkt dat het in feite om vier niet bijzonder nauw met elkaar verwante groepen gaat, verdeeld over vier families. Ook binnen de genera zijn er grote verschuivingen opgetreden, vooral in *Marasmius*. De Paardehaartaailingen ("*Marasmius*" *androsaceus* en verwanten) waren in C&M1997 al als apart genus, *Setulipes*, opgenomen, maar blijken nu een sectie binnen *Gymnopus* te vormen. Daarmee vallen ze in een andere familie dan de rest van *Marasmius*. Een andere (zeer zeldzame) taailing, "*Marasmius*" *undatus* (groeit op Adelaarsvaren), zit nu in een eigen geslacht, *Rhizomarasmius*, in een derde familie, samen met het herboren *Gloiocephala*, dat in C&M1993 ook nog als deel van *Marasmius* werd opgevat. Ook de knoflooktaailingen vormen nu een eigen geslacht, *Mycetinis*, al zit daar als buitenbeentje ook *M. epidryas* in, een geurloze soort die in de Alpen op *Dryas* groeit. Soorten uit het klassieke *Micromphale*, die in C&M1997 in *Marasmiellus* gevoerd werden, moeten nu in *Gymnopus* gezocht worden. Een *Gymnopus inexpectatus* (what's in a name...) staat verdwaald in *Marasmiellus*, naar ik aanneem omdat de auteurs dit zelf ook zo onverwacht vonden dat ze de benodigde nieuwe combinatie nog niet aandurfden.

Veel veranderingen, dus. De schrijvers geven zelf al aan dat de ontwikkelingen nog in volle gang zijn, en dat de nu gehanteerde indeling niet als "definitief" beschouwd kan worden. Is dit boek dan niet een beetje voorbarig? Beslist niet, nee. Een bijgewerkt overzicht van de huidige stand van zaken was zeer welkom, en bovendien zijn in de afgelopen jaren veel nieuwe soorten beschreven. (C&M1993/7 bespreken samen ongeveer 105 soorten, tegen 130 in het nieuwe boek.) Het boek is dan ook vooral bedoeld als up-to-date determinatiewerk.

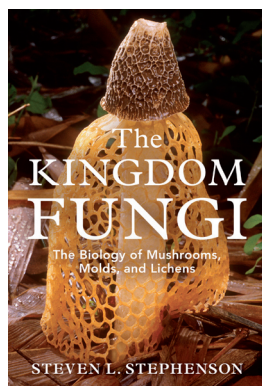

En daarmee komen we bij de grootste afwezigheid: het boek bevat geen hoofdsleutel. Iedere familie begint weliswaar met een sleutel tot de daarin opgenomen genera van de Taailing-achtige soorten, maar er is geen sleutel tot de families. Ook een compilatieve sleutel tot alle opgenomen genera ontbreekt. Wel zijn er enkele kruisverwijzingen, maar dat lijkt me onvoldoende. Hoe weet je zo bij welke van de vier families je moet beginnen? Dit gemis telt voor ervaren mycologen misschien nog wel zwaarder dan voor relatieve beginners, want het zal duidelijk zijn dat de klassieke genusopvattingen niet meer voldoen. Ik vermoed dat dit ook de reden is voor het ontbreken van een hoofdsleutel: Het lijkt erop dat de moleculaire genetika de indeling dusdanig overhoop heeft gegooid, dat er geen morfologische kenmerken meer zijn om de nieuwe genera te herkennen. Een pseudo-oplossing zou kunnen zijn om de sleutel tot de genera in de 'Funga Nordica' (de indeling daarin stemt gelukkig met de indeling in C&M2010 overeen) te gebruiken, maar dat is natuurlijk overkill, en mogelijk is die sleutel ook niet op de meer zuidelijke soorten berekend.

Die ietwat somber gestelde vorige alinea mag niet verhullen dat ik dit boek alleen maar van harte aan kan raden. Dankzij de vele, goede illustraties verschaft het een uitstekend overzicht van de Europese Taailing-achtige paddenstoelen. Het is een genot om er gewoon doorheen te bladeren, en aldooende krijg je vanzelf ook een beeld van de gehanteerde indeling. De sleutels van de afzonderlijke genera doen dan de rest.

Nico Dam

Steven L. Stephenson. 2010. The Kingdom Fungi. The biology of mushrooms, molds and lichens. Timber Press, Portland, U.S.A. Pp. 328, 124 platen. ISBN 978-0-88192-891-4. Prijs \$34.95, ca. € 27.--.

Als je meer wilt leren over fungi en paddenstoelen, dan kun je een degelijk studieboek nemen of een boek met spannende verhalen over aardappelziekte, amaniet van de keizer (*Amanita caesarea*) en andere fungi die de loop der geschiedenis hebben beïnvloed, of je kunt dit boek van Stephenson lezen. Dit is een inleiding tot de fungi, geschreven voor amateurs, met een sterk Noord-Amerikaanse inslag.

Het boek begint met een inleiding over wat fungi zijn, en vervolgens worden in de diverse hoofdstukken de aquatische schimmels, de land-bewonende fungi, de korstmossen en slijmzwammen behandeld, met tot slot de rol van schimmels in de natuur, de verschillende interacties tussen dieren, mensen en fungi, en iets over fossiele fungi om het af te ronden. Een korte verklarende woordenlijst, een index en een lijst met literatuur maken dit boek compleet.

In de hoofdstukken waarin het over groepen gaat, wordt de levenscyclus uit de doeken gedaan, verhaald over de belangrijkste groepen of soorten en de diversiteit kort behandeld. Ondanks het feit dat de 'waterschimmels' en de slijmzwammen geen echte schimmels zijn, worden ze hier toch behandeld. Aangezien de auteur een specialist op het gebied van de laatste groep is, is dit natuurlijk niet zo erg verwonderlijk, en het zijn groepen die van oudsher altijd door mycologen zijn bestudeerd. Ook in de rest van het boek wordt niet een rigoureuze systematisch systeem gehandhaafd, en oude groepsnamen zoals de buikzwammen en de Aphyllorphorales worden nog steeds gehanteerd, ook al is duidelijk dat daar geen biologische

reden voor is. De plaatjeszwammen worden bijvoorbeeld, heel praktisch, naar hun sporenkleur behandeld, met de *Russula*'s bij de witsporigen, ook al zitten ze in een andere orde dan de meeste plaatjeszwammen. Bij de buikzwammen wordt helaas niet verteld waar de behandelde soorten nu wel thuis horen.

Ook in het oecologische deel worden ouderwetse termen, zoals endomycorrhiza (en niet arbusculaire mycorrhiza), gebruikt. Jammer, want zo'n boek als dit is een zeer goede plek om nieuwe inzichten te verspreiden.

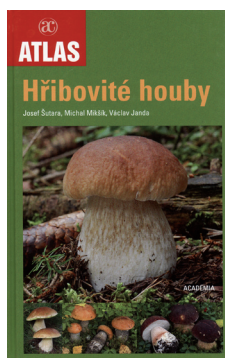
Een van de aardige verhalen in het boek gaat over de roquefort-schimmel, de blauw-schimmel van de beroemde Franse blauwschimmelkaas. Deze soort kan ook gewoon op gras en hooi groeien, en produceert dan stoffen die toxisch zijn voor vee – het andere gezicht van deze geliefde schimmel. Dat *Umbilicaria*'s (rotsbewonende korstmossen) te eten zijn, was ook nieuw voor mij, maar ik moet bekennen dat ik toch wat zou moeten overwinnen voordat ik er eentje in mijn mond stop, omdat ze taai zijn en er nogal wat minder gezonde stoffjes in korstmossen zitten.

Er zijn 124 kleurenfoto's in twee secties die het boek illustreren en vooral de foto's van de microschimmels zijn erg illustratief, en de foto's in het algemeen zijn erg mooi. Er zijn geen tekeningen van levenscycli of fylogenetische bomen in de tekst opgenomen, daarvoor moet je een technischer studieboek ter hand nemen.

Het boek is duidelijk geschreven door een wetenschapper die meer weet dan hij hier opschrijft en dus vaak woorden als 'in het algemeen' en 'meestal' gebruikt; er zijn immers geen algemene regels in de natuur, waar uitzondering regel is. Dat voorzichtige taalgebruik maakt dat het spannende van schimmels wat minder uit de verf komt dan ik zou willen zien. Maar als een eerste inleiding tot de minder bekende schimmels kan dit boek zeker dienen.

Else C. Vellinga

Šutara, J. Mikšik & V. Janda. Hřibovité houby. Atlas, Praag. 296 pp, talloze kleurenfoto's. ISBN 978-80-200-1717-8. Prijs € 22,-, incl. Porti. Te bestellen bij Michal Mikšik, knyha.hriby@gmail.com.

De Tsjechische Josef Šutara is een groot kenner van boleten en boleetachtigen. In een grote reeks publicaties heeft hij in de afgelopen jaren blijk gegeven van een goed inzicht in de taxonomie van deze groep, waarbij vooral ook genoemd moet worden zijn uiterst gedetailleerde en nauwkeurige analyses van 'moeilijke' kenmerken, zoals de hoed- en steelhuid, waarvan hij heel goede illustraties heeft gemaakt. Ook heeft hij zich bezig gehouden met de hogere taxonomie van de boleten, waarvan een aantal nieuwe geslachtenamen getuigen, zoals *Mariella* voor *Suillus bovinus*, en *Xerocomellus* voor een onderdeel van de Fluweelboleten. In het hier besproken boekje echter, willen Šutara en zijn medeauteurs vooral een veldgids tot de boleten en boleetachtigen van Tsjechië presenteren. En dat doen ze zeer verdienstelijk.

Ook al is de tekst geheel Tsjechisch, de vaak zeer goede foto's spreken voor zichzelf. Veel in Nederland voorkomende boleten zijn afgebeeld, naast typische Midden- en Zuid-Europese soorten, zoals *Suillus mediterraneensis*, *S. bellinii*, *Chalciporus hypochrysus*, *Buchwaldoboletus sphaerocephalus*, *Boletus fuscroseus*, *B. regius*, *B. kluzakii*, *B. poikilo-*

chromus, en *Xerocomellus marekii*. Voor diegenen die graag naar Boleten kijken is dit een heel handig boek om “erbij” te hebben, het is handzaam en makkelijk mee te nemen, en daarbij ook niet erg duur. Een aanrader dus.

Chiel Noordeloos

V E R E N I G I N G S M E D E D E L I N G E N

CHEMICALIËNVERKOOP

Zoals vanouds worden op de nieuwjaarsbijeenkomst diverse chemicaliën verkocht. Deze zijn echter alleen op bestelling leverbaar. Omdat de laatste jaren het aantal bestellingen sterk is toegenomen, is het onmogelijk geworden dit binnen korte tijd te realiseren. Vandaar dat we uw bestelling graag voor 15 november tegemoet zien. Bestellingen voor deze datum worden zeker gehonoreerd. Van bestellingen die later binnenkomen is het niet zeker dat we ze op de nieuwjaarsbijeenkomst hebben.

De volgende chemicaliën kunnen worden besteld: ammonia, KOH 5%, KOH 10%, Melzer's reagens, Katoenblauw en Congorood. Verder ook immersieolie, dekglasjes en objectglasjes.

Bestellingen voor 15 november bij Atte van den Berg, e-mail: atte@xs4all.nl of telefonisch tussen 19.00 en 20.00 uur, op nummer 0570-522176 of 06-51637068.

Atte van den Berg
Wittemerslag 17, 8131 WH Wijhe

GORDIJNZWAMMENEXCURSIE 2010

Op zondag 17 oktober is er een extra excursie naar de Lonnekerberg, bij Enschede. Deze excursie zal speciaal gericht zijn op Gordijnzwammen. Mocht u toevallig in de week ervoor nog interessante of gewoon moeilijke collecties Gordijnzwammen gevonden hebben, neem die dan vooral mee naar de Lonnekerberg.

Verzamelen om 10.30 uur op NS station Hengelo. Leiding: Marian Jagers & Nico Dam. Na afloop van de excursie is er nog gelegenheid om de vondsten na te bespreken.

Nico Dam, Malden

CRISTELLA WEEKEND HERFST 2010

Het eerstvolgende Cristella-weekend vindt plaats van 19-21 november 2010, in Bergen aan Zee. De Cristella-weekenden ('korstjes-weekenden') richten zich in eerste instantie op de 'andere paddenstoelen': alles behalve plaatjeszwammen en boleten. Dus ook voor Ascomyceten! Er is nog beperkt ruimte voor belangstellenden; neem voor informatie contact op met Aldert Gutter, agutter@paddestoelenkartering.nl.

POLYPORENDAG 2010

zaterdag 13 november 2010

Op **zaterdag 13 november 2010** organiseert de Wetenschappelijke Commissie een POLYPORENDAG op het Centraal Bureau voor Schimmelcultures te Utrecht. Het belangrijkste doel van deze dag is om geïnteresseerden een overzicht te bieden van zoveel mogelijk Nederlandse Polyporen: gaatjeszwammen, met uitzondering van de boleten. Joost Stalpers en Peter-Jan Keizer zorgen voor de inhoudelijke begeleiding. Er zal speciaal aandacht zijn voor het microscopiseren van gaatjeszwammen.

De dag begint om 10.30 uur met een inleiding door Joost Stalpers over recente ontwikkelingen in de systematiek van de Polyporen. Daarna kunnen de meegebrachte collecties bekeken en vergeleken worden. Microscopen zijn beschikbaar op het CBS. We sluiten af met een gezamenlijke vondstbespreking. Einde tegen 16.00 uur. Koffie en thee is aanwezig, maar u dient zelf lunch mee te nemen.

Deelname is gratis voor leden van de NMV, maar u moet zich wel aanmelden (bij Nico Dam, secretaris van de WeCo, liefst per e-mail, n.dam@science.ru.nl). We gaan er van uit dat deelnemers zelf actief Polyporen zullen verzamelen voor deze dag. Polyporen blijven lang goed, dus u kunt nu al met verzamelen beginnen!

Namens de Wetenschappelijke Commissie
Nico Dam & Mirjam Veerkamp

NIUWJAARSBIJEENKOMST

zaterdag 8 januari 2011

Onze volgende nieuwjaarsbijeenkomst zal plaatsvinden op **zaterdag 8 januari 2011** in het WICC te Wageningen. Iedereen die een praatje (bij voorkeur met plaatjes) wil houden kan zich *voor 1 november* opgeven bij de secretaris, Jac Gelderblom (nmv@mycologen.nl), graag met de duur van het praatje, de titel en eventueel benodigde hulpmiddelen (beamer, dia's, o.i.d.). Programma, routebeschrijving, en eventuele verdere bijzonderheden zullen in de volgende Coolia worden gepubliceerd.

Op de Nieuwjaarsbijeenkomst zullen ook weer chemicaliën verkrijgbaar zijn. Zie de vorige pagina voor de bestelwijze.

ALGEMENE LEDENVERGADERING

zaterdag 26 februari 2011

De Algemene Ledenvergadering wordt in 2011 gehouden op **zaterdag 26 februari**, in het Centraal Bureau voor Schimmelcultures te Utrecht. Agenda en routebeschrijving zullen in de volgende Coolia worden gepubliceerd. Naar verwachting zullen er in de middag weer boeken ter verkoop worden aangeboden.

Jac Gelderblom, Secretaris NMV